

5. utgave av dansk håndbok om smertebehandling

Jensen N-H, Sjøgren P.

Praktisk klinisk smertebehandling

Smarter ved cancer og kroniske ikke-maligne tilstande. 5. utg. 240 s, tab, ill. København: Munksgaard Danmark, 2009. Pris DKK 258 ISBN 978-87-628-0783-9

Dette er 5. reviderte utgave av en liten håndbok som opprinnelig ble forfattet av Jørgen Eriksen i 1988 som «den lille røde smertebog» og som i alle opplag siden har vært et samarbeidsprosjekt mellom de tverrfaglige smerteklinikkene ved Herlev Hospital og Rigshospitalet i København. Boken er en kortfattet håndbok for leger, medisinstudenter og sykepleiere. Den er tenkt å være til nytte som en lett tilgjengelig kilde i det daglige kliniske arbeid med pasienter som trenger smertebehandling. Forfatterne har ambisjoner om at deres anstrengelser skal bli standarder for utredning og behandling av pasienter med ulike kroniske smertetilstander.

Boken har en generell del med definisjoner av smerter, omtaler av smertemekanismer og smertetyper, psykologiske og sosiale aspekter ved kroniske smerter, hvordan en kronisk smertepasient bør undersøkes og hvordan en smertepasients journal bør dokumenteres. Her omtales også de psykologiske, eksistensielle og religiøse aspekter hos kreftpasienter med smerter.

Over halvparten av håndboken er oppskriftmessig omtale av farmakologisk behandling av kroniske smerter: Ikke-opioide analgetika, opioide analgetika som inndeles i høypotente opioider og lavpotente opioider. Bare tramadol og kodein regner de med i gruppen av lavpotente opioider i Danmark. De omtaler adjuvante analgetika (koanalgetika), som antidepressiver, antiepileptika og antiarytmika og også andre legemidler som er aktuelle spesielt for kreftpasienter med vanskelige smerter.

De omtaler også mer spesialisert smertebehandling som perifere og sentrale nerveblokkader, behandling med perifere og sentrale elektriske stimulasjonsmetoder, og nevrokirurgisk behandling.

Danmark har lenge figurert som det land som har hatt verdensrekord i bruk av opioide analgetika for vanskelige smerter. Det er derfor spesielt interessant å lese hva de to erfarne smertespecialistene i Danmark skriver om dette. De har erfart at opioide analgetika kan gi god smertebehandling,

men også bivirkninger – og at bivirkningene ytterligere kan forringe smertepasientens livskvalitet om de ikke forutses og håndteres optimalt.

Den danske tradisjon for behandling av langvarige smerter hos pasienter med en alvorlig kreftsykdom, og hos pasienter med andre årsaker til langvarige smerte, likner mye på vår hjemlige norske. Boken kan derfor godt anbefales som en innføringsbok og en rask oppslagsbok i lommeformat for de av forfatterne tiltenkte målgrupper.

Harald Breivik

Det medisinske fakultet
Universitetet i Oslo

Solid kirurgisk lærebok – fra basalkunnskap til klinisk praksis

Norton JA, Barie PS, Bollinger RR et al, red.

Surgery

Basic science and clinical evidence. 2. utg. 2 442 s, tab, ill. New York, NY: Springer Publishing, 2008. Pris EUR 135 ISBN 978-0-387-30800-5

I mange lærebøker i kirurgi beskrives behandling og terapivalg etter mottoet «slik gjør vi det fordi vi alltid har gjort det slik og det fungerer i våre hender». Denne har siden førsteutgaven søkt å være

et motstykke til en slik tilnærming til faget (1). Redaktørene har laget en lærebok i kirurgi som tar leseren inn i fagets historie, gjennom kapitler som beskriver basale mekanismer og patofysiologiske grunnprinsipper, til kliniske kapitler basert på en best mulig kunnskapsbasert fremstilling og presentasjon av aktuell litteratur. Ikke rent lite ambisiøst, men la det være sagt – de har lyktes et godt stykke på vei. Boken egner seg for medisinstudenter med særlig (!) interesse for kirurgi, for kirurger under utdanning, og praktiserende kirurger som trenger en «koloss» å slå opp i ved behov. Den er redigert slik at enkeltkapitler eller seksjoner kan leses hver for seg, men også slik at innholdet følger en rød tråd.

Innledningsvis, blant kirurgisk historie og basale mekanismer, tas også kunnskapsbasert kirurgi med. Dette kapitlet legger premissene for de klinisk orienterte kapitlene som har flere hundre evidensbaserte tabeller hvor det er gjort rede for utvalg av litteratur, evidensnivå og studievalg. Dette gjør at man kommer praksisgrunlaget noe nærmere enn et rent «jeg forteller deg»-inn-

hold. Samtidig gjør det også stoffet noe tyngre tilgjengelig for dem som har liten eller ingen kunnskap fra før.

Stoffet er rikt illustrert med flytdiagrammer, bilder og fotografier i gråtoner, samt flere gode strektegninger. Fravær av fargebruk og mangel på en noe friskere fremstilling er imidlertid det som trekker totalinntrykket mest ned. Boken er for øvrig solid innbundet, med faste permer og relativt tynt men solid papir. Størrelse og vekt gjør dette til et solid oppslagsverk mer enn en transportabel lesebok. De fleste forfatterne er amerikanske, noe som dels preger innholdet, og kun et knippe europeiske forfattere er tatt med.

Innholdet i denne utgaven er forsterket fra førsteutgaven med mer omfattende vekt på traumatologidelen, i tillegg til at moderne forståelse av gener og proteiner er tatt med i onkologidelen. Nesten 30 kapitler er nye eller omskrevet radikalt. Boken avrundes med en fremtidsrettet seksjon om teknologi og innovasjon, blant annet omtales biomaterialer, prinsipper for energioverføring, og robotassistert kirurgi. Som en lærebok i generell kirurgi er denne å anbefale blant tilsvarende tilgjengelige oppslagsverker til innføring i basalkunnskap og klinisk praksis i kirurgi.

Kjetil Søreide

Kirurgisk avdeling
Stavanger universitetssjukehus

Litteratur

1. Norton JA, Bollinger RR, Chang AE et al, red. Surgery – basic science and clinical evidence. 1. utg. New York, NY: Springer, 2001.

Klassiker i ny drakt

Høiby N, Skinhøj P, red.

Klinisk mikrobiologi og infeksjonsmedisin

Almen del. 115 s, tab, ill. København: FADL's Forlag, 2009. Pris DKK 200 ISBN 978-87-7749-546-5

Målgruppen er medisin-, odontologi- og humanbiologistudenter, veterinærer, tannleger og leger med interesse for mikrobiologi.

Dette er en lettlest bok med gode illustrasjoner og tabeller. Detaljert

bakgrunnsstoff er atskilt i egne rubrikker for spesielt interesserte. Etter en 20 siders innledning følger de øvrige 80 sider under overskriften Bakteriologi. Her får vi en klassisk innføring om celleveggstrukturer, flageller, toksiner og plasmider. Etter hvert kommer en del basale formler og kaskader

(Krebs' syklus, fermentering av pyrodruesyre) som først og fremst lokker frem ulne minner fra studietiden, men som vel hører med. Avsnittet om molekylær diagnostikk (PFGE, PCR-RFLP, RAPD, MLST) er desto mer inspirerende og gir en nyttig oppdatering også for klinikere. Kapitlet om bakteriologisk diagnostikk er praktisk og passe detaljert med bl.a. tabell for identifisering av Enterobacteriaceae. Deretter kommer et avsnitt om hvordan de ulike antibiotika virker og et illustrert og godt avsnitt om antibiotikaresistens. Boken avsluttes med et eget kapittel om desinfeksjon, inkludert en praktisk nyttig tabell over kjemiske desinfeksjonsmidler og deres fordeler og ulemper.

Kort oppsummert er dette en god bok om bakteriologi og antibiotika tilpasset målgruppen, men med et meget misvisende navn. Her finnes lite om klinisk infeksjonsmedisin. Det står litt om langvarig feber, litt om systemisk inflammatorisk respons-syndrom (SIRS), og noe veldig generelt om empirisk behandling av feber. Innen mikrobiologien glimrer virus og sopp med sitt fravær. Hvis de danske herrer hadde beholdt bokens opprinnelige tittel «Basal og Klinisk Mikrobiologi» ville innholdet i stor grad imøtekommet forventningene.

Bente M. Bergersen

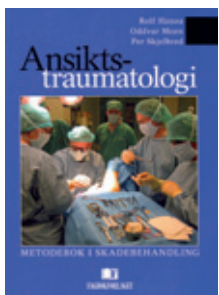
Infeksjonsmedisinsk seksjon
Oslo universitetssykehus, Aker

Første norske lærebok i ansiktstraumatologi

Hanoa R, Moen O, Skjelbred P.

Ansiktstraumatologi

Metodebok i skadebehandling. 151 s, tab, ill.
Bergen: Fagbokforlaget, 2009. Pris NOK 348
ISBN 978-82-450-0753-4

Oslo universitetssykehus, Ullevål, er Norges største traumesenter med en robust organisering av skadebehandling som sikrer tverrfaglig samarbeid. Kjeve- og ansiktsskadekirurgisk avdeling ved

Ullevål har Norges desidert største erfaring innen behandling av ansiktsskader, både isolerte og i kombinasjon med andre skader. Det er derfor naturlig at den første norske læreboken innen dette komplekse feltet utgår fra dette miljøet. Temaet er viktig både fordi alvorlige ansiktsskader kan være akutt livstruende (ufri luftvei/blødning), og fordi et best mulig kosmetisk og funksjonelt resultat er av stor betydning for pasienten.

Skadebehandlingen er i sitt vesen tverrfaglig og stiller store krav til organisering og kompetanse. Pasientens prognose avhenger av riktig behandling i initialfasen. Dette aspektet understrekes av forfatterne allerede i forordet og går igjen gjennom hele boken til tross for at den omhandler et avgrenset spesialfelt.

Den er først og fremst ment som en forpliktende metodebok for ansikts- og kjevekirurgisk avdeling ved Ullevål, men er også tenkt som veiledning for andre kirurgiske avdelinger som mottar pasienter med ansiktsskader. I tillegg anføres det at den inneholder retningslinjer som legevaktleger, øyeleger, øre-nese-hals- og tannleger burde kunne ha nytte av.

Boken er delt inn i fem hoveddeler med 41 kapitler. Den er naturlig bygd opp ved at forfatterne først tar for seg epidemiologiske og organisatoriske aspekter, deretter initialbehandling både prehospitalt og i sykehus. Del 3 omhandler mer spesifikt behandling av de enkelte frakturtypene, del 4 bløtdelskadene. Til slutt omtales viktige aspekter ved pasientrettigheter, dokumentasjon og uforevurdering. Verdt å merke seg er den gjennomgående tverrfaglige vinklingen der traumeorganisering, initialbehandling på skadested og i mottak, prioritering i forhold til andre skader, samt anestesilogiske, postoperative og intensivmedisinske aspekter omtales i egne kapitler. Kapittelindelingen gjør det enkelt å finne frem. Kapitlene fremstår som korte og poengterte med ryddig og oppdatert innhold. Referanselistene er gode og oppdaterte uten å være for omfattende.

Boken er pent innbundet med stive permer og i hendig format. En utstrakt bruk av faktaruter med innhold forfatterne ønsker å vektlegge, egner seg godt i denne typen lærebok. Bruken av illustrasjoner er noe begrenset.

I tillegg til kjevekirurgene ved avdelingen inkluderer forfatterlisten anestesileger og nevrokirurger, intensivlege, øyelege og nevrologer.

Retningslinjer i behandlingen fra skadested via primærhelsetjenesten til sykehus, samt rollen for øre-nese-hals- og øyeleger skisseres på en god måte. Det gis en svært god oversikt over ansiktstraumatologien og dens relasjon til annen skadebehandling. Boken synes å fylle rollen som nasjonal standard i behandling av ansiktsskader. Den skisserer kompleksiteten i behandlingsprinsipper knyttet til slike skader, noe som bør få helsemyndighetene til å reflektere over behov for sentralisering av behandlingen av disse skadene.

Christine Gaarder

Traumeenheten
Akuttdivisjonen
Oslo universitetssykehus, Ullevål

På tide med ny lommebok?

Engelmann M, Godtfredsen N, Kruuse CR et al.

Akutte medisinske tilstande

310 s, tab, ill. København: FADL's Forlag, 2009.

Pris DKK 320

ISBN 978-87-7749-500-7

Dette er en «frakkelommebok» beregnet på leger på vakt. Formatet er hendig, og med lett forsterkede permer med differensialdiagnoser på første perminnbrett og hjertestans og EKG-linjale på siste, tilstreber den å dekke det meste. Den virker solid og vil kunne tåle en omfrakkende tilværelse.

Boken innledes med et kapittel om «Akut medicinsk vagt», deretter kommer organ-, spesialitets- og problemstillingsordnede kapitler, og den avsluttes med administrative forhold, laboratorieanalyser, nyttige adresser og journaloppsett. Med bakgrunnsfarging, tabeller og instruktive tegninger gir den et tiltalende inntrykk. En håndfull fargefotografier av ekstremtilfeller bidrar imidlertid i mine øyne ikke til annet enn skremselspropaganda og gir neppe gjenkjennelseshjelp til uerfarne kolleger.

Innledningskapitlet kan med fordel leses gjentatte ganger av leger på vakt – *Hyppige oversete sykdomme hos den eldre pasient. Hyppige oversete sykdomme hos pasienter med anden etnisk baggrund. Tips til å undgå utvikling af voldelige situationer.* Osv.

Det vil alltid være et vist skjønn med hensyn til hvilke tilstander som skal dekkes i en slik bok. Men det undrer meg at mens man ikke har funnet plass til ulcussykdom, har øsofagitt fått bred dekning. Verre er det at nefrologien ikke har fått noe eget kapittel. Akutt nyresvikt er et avsnitt under væske- og elektrolyttforstyrrelser. Men kronisk nyresvikt og dialyse er det ikke funnet plass til. I det hele tatt er det flere valg som ikke sammenfaller med undertegnede.

Enkelte andre forhold er «problematiske» danske: EKG-linjalen baserer seg på 25 mm/sek. For laboratorieverdiene benyttes SI-enheter, eksempelvis er normalverdi for hemoglobin og 600–830 µmol/l for albumin, verdier som er egnet til å forvirre en norsk lege. Medikamenter er angitt både som virkestoff og salgsnavn. Dette kan være greit for enkelte preparater som for eksempel Confortid, mens Primperan ikke uten videre er gjenkjennelig for yngre norske leger, og Bero-dual og Duovent er ukjent for undertegnede.